

MĂSURĂ PENTRU... MĂSURĂ. LA EDINBURGH.

În ziua de 25 august, în cadrul unei ceremonii speciale, la Edinburgh, Teatrului Național din Craiova i-a fost decernat Premiul Criticii pentru cel mai bun spectacol, acordat lui Ubu rex cu scene din Macbeth, în regia lui Silviu Purcărete. Festivalul de la Edinburgh, un festival de «cinci stele» nu acordă premii. Criticii care se adună aici pentru a vedea sutele de producții teatrale, fie din cadrul selecției oficiale, fie din amplă secțiune «Fringe», își exprimă, la final, preferințele pentru cele mai bune spectacole de teatru, film, dans, expoziții, arte vizuale, muzică, jazz, comedie.

Interesant sezonul teatral 1990-1991! Trei teatre importante au făcut turnee în capitale ale teatrului european și au obținut tot atâtea succese. În interviurile sau discuțiile care au înconjurat aceste... prezențe românești (cînd, oare, ne-om dezbăra de viciul mental al considerării unui efort artistic drept «prezență»!!), multă lume spune, acum, că succesele respective nu sînt o surpriză.

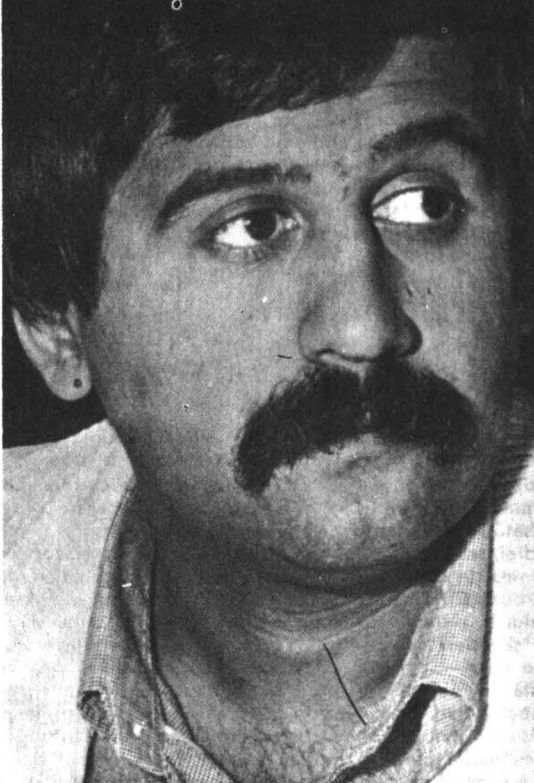
Evident că atunci cînd am văzut spectacolul craiovean la București, impresia a fost tulburătoare. Chiar dacă simțul critic avea cîteva lucruri esențiale de obiectat privind inserția shakespeariană în Jarry și, mai ales, tipul de exorcism practicat în spectacologia noastră post-decembriștă în ceea ce privește cuplul dictatorial. Gestul creator al lui Purcărete, însă, este grandios. Regizorul nu se sîfșește să afirme, în propriile cuvinte sau prin spectacol, ca în această «catedrală a urîtului» care este lumea lui Ubu, este loc și pentru un sentiment de afecțiune pentru dictatorul lui Jarry. Ca și la semioticianul francez Roland Barthes, am putea vorbi la Purcărete despre un «discurs îndrăgostit». Analogia pe care o stabilește Purcărete între Ubu și Ceaușescu — care grevează multe comentarii făcute de criticii străini unor spectacole românești, o marcă a timpului, s-ar zice! — provine dintr-un punct de vedere insolit, simțit și de noi, în anii lungi din urmă, dar în răspăr: «E ciudat modul acesta de a privi lucrurile, dar trebuie să înțelegi», declară Silviu Purcărete lui Tom Morris de la Independent, că Ceaușescu — din moment ce e imposibil să eviți paralela — era foarte amuzant. Și cînd ai depășit ura, mizeria, totul, începi să gîndești foarte ciudat. El e ca o păpușă. Un mic monstru poate fi simpatic. Eu așa l-am tratat. Nu trebuie să-mi arăt ura față de el».

Dacă nu e vorba de o influență a filmului lui Spielberg ET, atunci cred că regizorul lui Ubu rex este unul dintre pușinii regizori români de azi care a depășit un prag psihologic în creație. Viziunea sa a surprins publicul Festivalului de la Edinburgh nu numai prin forța imaginii scenice, dar și prin umorul, ironia și grotescul marilor scene ale spectacolului.

Criticii și publicul, români sau britanici, au perceput măsura valorică a spectacolului, o măsură pentru măsura dezastrului într-o societate totalitară. Registrul farsei politice — emițînd semnale de avertizare încă și astăzi — nu este numai o cheie a viziunii regizorale, dar și rampă de lansare spre un viitor incert al unor ființe aflate în stadii incerte de exorcizare a răului din lăuntru.

Spectacolul craiovean prezentat la Edinburgh a surprins din mai multe puncte de vedere. Cum arată scena criticii!

MARIAN POPESCU

Silviu Purcărete

SCENA CRITICII

JOHN LINKLATER: GLASGOW HERALD

«Sărbătorind simultan restaurarea națiunii române și renașterea după 20 de ani de somnolență a Teatrului Empire, această producție zgomotoasă și anarhică a Teatrului Național Craiova a fost un triumf exuberant seara trecută.

Părînd a nu fi permanent sub control, nici controlabilă, valurile sale de exuberanță și veselie nestăpînită promit că este posibil ca nici măcar două spectacole, pe parcursul turneului, să nu fie în întregime la fel. Din clipa cînd publicul a fost întîmpinat în foaier de Macbeth și Lady Macbeth în vitrine de sticlă, ochii lor urmărîndu-i pe aceia dintre cei mulți care i-au luat la început, din greșeală, drept fi-

gurine de ceară, a fost mai mult decît o impresie că ceva neobișnuit plutea în aer. Primele explozii de ris nervos provocate de acest preludiu au fost multipliccate de-a lungul unei seri adesea ilariante.

Farsa lui Jarry a fost jucată evident pentru implicațiile sale politice: avertismentul final făcut de domnul și doamna Ubu din coșciugele lor, a fost că spiritul altei perechi Ceaușescu va fi gata să răsară iar. Numele despotice nu a fost de fapt nici o dată pronunțat dar a fost prezent totuși în permanență în portretul făcut cuplului Ubu și sugerat în scenele din Macbeth, introdus în adaptarea regizorului Silviu Purcărete cu scopul exploatării comice absolute».

COLIN DONALD: THE SCOTSMAN

«Viziune internațională a TNC în versiunea sa magnifică a piesei șocante «Ubu-Rex» este pînă la un anumit punct o simplă lichidare de conturi. Are o calitate de anarhie veselă care înconjoară imaginea unui dans dezordonat pe mormîntul tiranului.

Regizorul Silviu Purcărete a afirmat că vede Ubu mai mult ca o „catedrală a urîtului” decît ca o parabolă politică. Se poate bănui că el a încurcat artistic povestea regelui grotesc și a soției sale obscene cu scene din «Macbeth» nu atît pentru a da greutate primului ci pentru a scoate în evidență goliciunea absurdă a vopsluții lui Macbeth de a cîștiga tot mai

mari porții de putere. Oricum, este periculos să interpretezi ce înseamnă Bardul pentru est-europeni — el este comparat, la un moment dat cu însuși regele

BENEDICT NIGHTINGALE: THE TIMES

«Cici-colo se vorbește sau se acționează în sensul accentuării paralelei dintre familia Ubu și familia Ceaușescu, dar apoi ea nu mai este necesară. Ea este prima care apare, în travestiul lui Valer Dellacheza care joacă o damă severă de pantomimă cu o voce în registru înalt și împingând o roabă. Din aceasta apare impleticit ceea ce ar putea fi un copil umflat sau un ou imens. Este Ubu al lui Ilie Gheorghe, în formă ovală, într-un costum alb de corp care va crește și va apare mărșăluind pe scenă, împins de cumplita sa soție să înrobească poporul, să fure avere și să distrugă satele Poloniei...

Intrebarea implicită pusă de spectacolul lui Purcărete este: cum poate acest embrion-copil ridicol și absurd să dipună de atâta putere?...

Cu bonete și în costume gri de spital, distribuția arată a hamali sau poate pacienți, într-un antic azil de nebuni, și constituie o minunată savoare a serii. Ei se mișcă grăbiți pe scena goală, veseli și făcând plecăciuni, iar într-un moment hilar își pun căști și vin la paradă cu roabe parodiind (ce spectacol magnific!) trupele Est Europene sub drapel.

În final sicriile familiei Ubu sînt ridicate pentru a-i descoperi pe cei doi stînd înținși pe satin alb. Ei își deschid ochii și își arată rînjetul mare și stupid. Morți, ei trăiesc.

Să sperăm că omologii lor români se dovedesc mai puțin nemuritori»

MICHAEL BILLINGTON: THE GUARDIAN

«O lovitură militară este urmată de o scufundare în tiranie. Împreună cu știrile despre Uniunea Sovietică, subiectul de bază al momentului avangardist care a fost «Ubu-Roi» (scris de Alfred Jarry în 1896), capătă dintr-o dată o actualitate cumplită.

Deși spectacolul lui Silviu Purcărete «Ubu-Rex cu scene din Macbeth», pe care Teatrul Național Craiova din România l-a adus la Teatrul «Imperial» din Edinburgh, nu putea să prevadă evenimentele curente, el făurește legături puternice între Jarry, Shakespeare și rapacitatea brutală a regimului Ceaușescu.

Faptul că Madam' Ubu și dom' Ubu sînt versiuni de desen animat ale familiei Macbeth a constituit mult timp o zonă comună pentru critică: ei îl «umflă» pe regele polonez, lansează domnia unei tiranii demente și sînt detronați de către prințul moștenitor, Boleslav.

La intrarea în foaierea teatrului «Imperial», cei doi Macbeth se uită la noi fără să ne slăbească cu privirea, din spatele geamurilor unor cutii de sticlă. Din momentul întronării lor, cei doi Ubu se îndesă în scaune ca să privească o parodie «Macbeth» vestită de 4 vrăjitoare care călăresc falice cozi de mătură. Cînd Madam' Ubu scotocește prin tezaurul Poloniei, o lady Macbeth cu părul negru ca

pana corbului se înalță dinăuntru unui cu-făr greu și gros, asemeni unei stafii răz-boinice.

Dar forța spectacolului se naște din sugestia unui perpetuum istoric care leagă familia Macbeth, personajele grotești supra-realiste ale lui Jarry și diabolicii ceaușescu. Și la sfîrșit, cei doi Ubu se ridică din sicrie, Madam Ubu rînjește fînind strîns un borcan cu testicule însingurate sugerînd că influența lor malignă continuă.

Singura mea obiecție este că Purcărete pune prea multe ouă în budincă.

Trei nivele ale realității sînt destul de multe pentru a fi dezvoltate și totuși el mai adaugă unul sub forma unor comperaje în haine moderne care subliniază morală: ni se aduce aminte, de exemplu, că un tiran ca Ubu pozează în exemplar al justiției fiindcă „ucigînd pe toată lumea ucide și cîțiva vinovați”.

Extraordinar în acest spectacol este că devine mai mult un banchet al absurdității decît o simplă parabolă întunecată. Madam' Ubu ca și doamna ceaușescu poartă la nesfîrșit o geantă neagră dar faptul că este jucată de un bărbat cu pîr pe piept (Valer Dellacheza) conferă personajului un aer calculat ridicol. În spiritul anarhic al originalului se înscrie și imaginea lui Ubu jucat de Ilie Gheorghe cu capul acoperit de un ciorap și cu pîntecul umflat, urmărit pe schelării de un urs rus.

Acest spectacol spune mult despre maturitatea teatrului românesc care poate lua peste picior răul recent îndurat. Spectacolul lui Purcărete are de asemenea o teatralitate neînhibată care pare a fi foarte est-europeană: în mod constant acțiunea se extinde în foaiere, în jurul casei de bilete și în sală ca și cum acest regim-monstru, în care figuri în uniforme de pușcăriaș dansează pe valsuri de Strauss, nu poate fi stăpînit din punct de vedere fizic.

Realizarea lui Purcărete este de a fi legat trei lumi diferite sugerînd că urîșenia morală și un egoism în ascensiune formează rădăcina pătrată a tiraniei.

Așa se face că o seară magnifică și îndrăznească a devenit în lumina știrilor la zi de o profeție care-ți dă fiori.»

PAUL TAYLOR: THE INDEPENDENT

«Regizată cu o energie și o inventivitate strălucitoare și plină de un comic dur, grotesc, producția ne proiectează întîi în lumea lui Ubu Rex. Purfînd bonete și costume gri prea largi, hoardele poloneze se reped în jurul scenei complet goale precum pensionarii unui vast azil sau se cațără pe turnuri din schele. Drapate în pînză și scaldate în lumină roșie, aceste obiecte devin hăurile morții în care nobilimea este împinsă fără ceremonie, sîngele acestora fîșînd pe pînză dinspre interior pentru a forma grafica cu aerosol a numelui lui Ubu. Toate ideile regizorale au aceeași simplitate uluitoare.»

ROBERT GORE-LANGTON: THE DAILY TELEGRAPH

«Regizorul a numit această piesă «o catedrală a urîșului», dar acest lucru sună deprimant, în timp ce scara e în același

timp un tur de forță comic. Comperată de un cuplu deștept (ciudate sonerii moarte pentru Joan Bakewell și Sacha Distel) această repovestire a unui subiect clasic devine complet prin obsenitatea copilărească a parodiei originale a clasei de școală, care, așa cum remarcă un critic, a nimicit 25 de secole de existență în vest.

Acest spectacol în românește (traducerea se face la cască) atinge exact toate notele corespunzătoare.

Ubu în interpretarea lui Ilie Gheorghe e îmbrăcat să arate ca și cum ar fi înghițit un bec gigantic, afit de gras încît abia poate să meargă. Soția lui — interpretată strălucitor de un actor-bărbat de 50 de ani, Valer Dellacheza, îmbrăcată în rochie de bal roșu-carmin și cu o perucă absurdă — este complicele comic perfect în ambiția lor de a-l da jos pe regele Poloniei și să-și însușească coroana.

Punerea în scenă are combinația est-europeană între asprime vizuală și simț înalt al invenției teatrale. Astfel Dom' Ubu iese la iveală dintr-un gigantic coteț cu pene aflat într-o roabă, vehiculul preferat al armatei poloneze. Soldații înaintază în formație îmbrăcați în pijamale bizare. Surorile fatale și sinistre — sînt mai multe de 3 — poartă costume de pisici avînd atașate mameloane ce afirmă și peruci cusute sugerînd pubisul.

Spectacolul e plin de tușe vizuale groșiere, dar multe dintre ele dau de gîndit. De exemplu, cînd Dom' și Madam' Ubu sînt așezați pentru a naviga în zbor, fac asta în sicrie. Domnia cuplului prin delapidare și tiranie s-a terminat. Nu mai este nevoie să se rostească paralela ce există între istoria recentă a României și spectacolul lui Silviu Purcărete: splendide, curajos și măreț».

